

OPONENTSKÝ POSUDEK

Jméno disertanta:	JUDr. Mgr. Tomáš Jirsa
Téma práce:	Status rodiny unijních občanů jako odvozených beneficentů práva volného pohybu osob v EU
Rozsah práce:	185 stran, 484 991 znaků
Datum odevzdání práce:	27. 2. 2022

1. Aktuálnost (novost) tématu

Problematika postavení rodinných příslušníků unijních občanů z hlediska práva volného pohybu osob v EU není tématem zcela novým, přesto ale velmi aktuálním, a to nejen vzhledem k neustálému vývoji právní úpravy, judikatury i aplikační praxe. Jedním z hlavních důvodů je i narůstající počet osob migrujících do EU ze zemí zmítaných válkou či přírodních pohrom. Příčiny pokračující migrace jsou různé, a ne všechny unijní právo aprobejuje jako důvod pro poskytnutí právní ochrany na území některého z členských zemí EU. Jak disertant sám uvádí, vzhledem k jím tvrzené absenci komplexního zpracování tohoto tématu v české odborné literatuře (*věnuje se detailně např. JUDr. Věra Honusková, Ph.D.*) se rozhodl zvolit toto rozsáhlé téma, které skýtá řadu úskalí, a to od rizika obecných závěrů až po opakování již známých faktů. Ke zvýšené aktuálnosti tématu práce přesto přispívá fakt, že se disertant věnoval i zpracování smluv upravujících vystoupení Spojeného království Velké Británie a Severního Irska z Evropské unie. Tato materie doposud nebyla obsažena v odborné literatuře na téma práva volného pohybu osob v EU v takovém detailu, jaký tomu věnuje právě disertant. Dále se disertant věnuje i postavení osob z Islandu, Švýcarska, Lichtenštejnska a Norska v rámci systematiky volného pohybu v EU a správně kritizuje rozdílné zacházení osob ze „starých“ a „nových“ členských zemí EU především ze strany Švýcarska. Téma tedy vzhledem ke způsobu, jakým jej autor pojímá, považuji za vhodně zvolené, aktuální a svým způsobem úctyhodně obsáhlé.

2. Náročnost tématu na teoretické znalosti, vstupní údaje a jejich zpracování a použité metody

Výběr i náročnost zvoleného předmětu vědecké práce, které patří mezi interdisciplinární témata se bezesporu odvíjí od praktických zkušeností disertanta coby národního experta na Ministerstvu vnitra, který měl na starosti zároveň implementaci výstupové dohody Spojeného království z EU v České republice. Empirické poznatky, které získal při řadě jím zmiňovaných jednání na Evropské komisi či v rámci pracovní skupiny Evropské komise k volnému pohybu osob

(FREEMO), popř. při práci se statistickými údaji z Cizineckého informačního systému, jej předurčují ke zdárnému naplnění cílů práce, které si tak ambiciózně vytknul v jejím úvodu. Kvalitní zpracování zadání tak předpokládá u disertanta jak hluboké teoretické znalosti, tak i jejich praktickou aplikaci, aby písemný výstup a jeho následná ústní obhajoba odpovídalo zvoleným cílům. Metodologie práce je zpracována velmi poctivě, přehledně a logicky (str. 10 a násl., např. metoda rešeršní, komparace, analýzy, indukce s cílem formulovat z kazuistických závěrů obecně platná pravidla a zásady).

3. Formální a systematické členění práce

Disertační práce je rozčleněna do úvodu, 4 kapitol, a závěru. Práce dále obsahuje seznam zkratk, seznam použitých zdrojů (vnitřně funkčně členěných včetně relevantní judikatury ESLP, SDEU, Soudu ESVO, Mezinárodního soudního dvora, či Nejvyššího soudu Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku), a krátký abstrakt v českém a anglickém jazyce. Vlastní práce má 185 stran a obsahuje 484 991 znaků. Shoda obsahu disertační práce je dle *Theses* 26 %, dle *Turnitin* 49 %. Práce obsahuje 713 poznámek pod čarou, autor při zpracování práce vycházel z velkého množství českých i zahraničních odborných publikací, článků a internetových zdrojů, relevantních právních předpisů a judikatury SDEU a ESLP a dalších zdrojů. Z formálního hlediska disertační práce splňuje požadavky kladené na tento typ kvalifikační práce.

V úvodu autor přibližuje téma jeho disertační práce, popisuje, na co se bude v práci zaměřovat, zejm. si stanoví výzkumné otázky své disertační práce (celkem čtyři, ale obsahující dalších devět podotázek str. 9), kterými jsou zejména postavení britských občanů v EU po Brexitu, čímž do jisté míry zužuje rozsah své práce, dále přístup ESLP a SDEU k problematice práva na respektování rodinného života, současné trendy judikatury SDEU ohledně rodinných příslušníků občanů EU zejména ve světle směrnice 2004/38/ES. Dále autor v úvodu uvádí, jakých metod bude při zpracování disertační práce užívat, jaké literatury bude užívat, a neposledně vykládá nejčastější pojmy, kterých bude v textu práce užívat.

V první kapitole autor uvádí do problematiky pojednáním o volném pohybu osob v EU, přičemž ve čtyřech podkapitolách se zabývá postupně občanstvím EU, následně samotným volným pohybem osob, dále výstupovou dohodou uzavřenou mezi EU a Spojeným královstvím a jejím vlivem na postavení britských občanů v EU, a konečně volným pohybem občanů ESVO a Švýcarska. V druhé kapitole se autor zabývá problematikou práva na respektování soukromého a

rodinného života v návaznosti na Evropskou úmluvu o ochraně lidských práv a základních svobod a Listinu základních práv EU a zabývá se často skloňovaným termínem „nejlepší zájem dítěte“ ve světle opatrovnictví *kafala* dle islámského práva. Třetí kapitola obsahuje výklad pojmu rodinný příslušník a jeho historický vývoj, autor se postupně zabývá pojmy manžela, registrovaného partnera (zajímavé jsou partie ohledně registrovaného partnerství osob opačného pohlaví, kohabitanace, či jiných forem neregistrovaného soužití, které mohou mít svůj odraz v právu volného pohybu v EU), předků a potomků v linii přímé, a následně dalšími rodinnými příslušníky. Čtvrtá kapitola je věnovaná postavení občanů EU a jejich rodinných příslušníků dle směrnice 2004/38/ES a dle relevantní judikatury SDEU. Autor se postupně zabývá právem na vstup a opuštění území členského státu, právem pobytu a pohybu, právy souvisejícími s výdělečnou činností, a následně se zabývá jednotlivými kategorickými požadavky na základě, kterých mohou členské státy tyto práva legitimně omezit, jakož i procesními zárukami volného pohybu, ale i otázkou zneužití práv a svobod, kterému pak právní ochrana poskytnuta být nemá.

V závěru disertační práce autor uzavírá téma své práce, shrnuje poznatky, ke kterým dospěl při jejím zpracování, a zejm. velmi strukturovaně a přehledně zodpovídá všechny své výzkumné otázky, které si stanovil v úvodu své disertační práce. Vyslovuje své vlastní hodnocení a právní závěry, stejně tak jako polemizuje s některými trendy v judikatuře SDEU. Pracuje zejména s konceptem tradiční rodiny (otec, matka a děti se zájmem společnost na zachování rodiny), aniž by opomíjel i nově se utvářející formy rodinného společenství. Diferencuje způsob a výsledek rozhodování v menších senátech SDEU ve srovnání s velkým senátem SDEU, který je dle závěru disertanta náchylnější k dramatickým změnám paradigmatu v dosavadním přístupu k pravidlům legálního volného pohybu. Tyto poznatky a závěry, které jsou formulovány jak v práci samé, tak zjednodušeným výkladem v jejím formálním závěru, tvoří nosnou osu práce a jsou svým hlubokým porozuměním i postřehem podstatných detailů významným a vědecky vysoce přínosným výsledkem práce.

Jedním z cílů disertanta bylo zaplnit mezery ve vědeckém studiu tématu zejména po brexitu, dále aby výsledek jeho práce posloužil právní praxi včetně pracovišť MV, a současně aby podnítil debatu o postavení rodinných příslušníků EU. Mám za to, že těchto cílů disertant dosáhl beze zbytku.

4. Vyjádření k práci

Jak jsem naznačila v úvodu svého posudku, rozsah tématu umožňuje skutečně bezlimitní množství právních otázek s ním spojených. Hlavním cílem práce disertanta však byla analýza právního statutu rodiny unijního občana. Jak je patrné již z úvodu práce, zamýšlí se disertant kromě samotného statutu rodiny unijního občana i nad celkovou judicializací práva, kterou pojmenovává jako nárůst moci obou hlavních unijních soudů. Současně věnuje bedlivou pozornost i procesualistickým souvislostem řízení o předběžných otázkách (např. *možností návodnými otázkami tázajícího se soudu ovlivnit právní závěry SDEU a tím dosáhnout významných změn v dosavadním pojetí volného pohybu*), od dialogu soudů, až po mechanismus tzv. dodatečných otázek členských států, které mají za cíl co nejvíce nasměrovat průběh právní argumentace. Disertant velmi dobře pracuje s rozsáhlou domácí i zahraniční literaturou, je schopen přesvědčivé analytické práce s relevantními rozsudky mezinárodních soudů, které umně zasahuje do celé koncepce své práce. Kvalitně pracuje s argumentací a s názory vědecké fronty, např. s prof. Kostakopoulou ohledně akcesority unijního občanství versus kritérium pobytu na území EU, se kterými přesvědčivě polemizuje a sám nabízí své řešení (str. 25 a násl.). Reformování institutu unijního občanství se přesto nebrání, neboť v otázce postavení rodiny unijního občana to dle jeho názoru povede ke zlepšení jejich postavení na jedné straně, a na druhé straně to může zamezit obchodování s národním občanstvím /Malta, Maďarsko atd./ s cílem získat možnost volného pohybu v celé EU. Realisticky však dodává, že bez revize primárního práva je to však koncept prozatím neprosaditelný.

Rozsah, struktura, věcný záběr a celkové pojetí práce je velmi přehledné, čtivě a logicky vystavěné, argumentace disertanta je přesvědčivá, založena na jeho vysoké odbornosti a hluboké teoretické znalosti tématu. Posuzovaná disertační práce je nadstandardní svou kvalitou.

5. Kritéria hodnocení práce

Splnění cíle práce	Ano
Samostatnost při zpracování tématu včetně zhodnocení práce z hlediska plagiátorství	Theses vyhodnotil u disertační práce maximální podobnost 26% Turnitin vyhodnotil celkové procento podobnosti 49%
Logická stavba práce	Odpovídající, velmi dobře strukturovaná
Práce se zdroji (využití cizojazyčných zdrojů) včetně citací	Kvalitní, čerpající zejména z anglické a francouzské literatury Citace v počtu 713

Hloubka provedené analýzy (ve vztahu k tématu)	Nadstandardní
Úprava práce (text, grafy, tabulky)	Kvalitní, odpovídající bez grafiky a tabulek
Jazyková a stylistická úroveň	Vysoká úroveň

6. Přípomínky a otázky k zodpovězení při obhajobě

- 1) **Jakým způsobem by měl dle názoru disertanta v budoucnu posoudit SDEU výklad Komise týkající se možnosti ztratit již jednou nabytý statut na základě pouhé nepřítomnosti v hostitelském státě v rozsahu půl roku ve světle statut beneficienta výstupové dohody, který se dědí na potomky britských občanů?**
- 2) **Co obsahuje doktrína skutečného využití práv spojených s občanstvím EU ve světle rozsudků Rottmann a Ruiz Zambrano a další? Je schopen trvale zájem nezl. dětí (čl. 24 odst. 2 LZP EU převážit všechna ostatní kritéria pro posuzování postavení rodinných příslušníků občana EU?**
- 3) **Jaký je názor disertanta na situaci, kdy v důsledku vystoupení Spojeného království z EU dochází k různé právní úpravě postavení Britů a jejich rodinných příslušníků v každé členské zemi EU?**

Doporučení/nedoporučení k obhajobě	práce	Práci <u>doporučuji k obhajobě</u> před příslušnou komisí pro obhajobu disertační práce.
---	--------------	--

V Praze dne 4.6.2022

doc. JUDr. Monika Forejtová, Ph.D.
oponentka